

Eskolako liburutegia ere ez dago eredu sexistetatik salbu

Ikas-prozesuan eta munduarekiko eraikitzen dugun begiradan ipuinak zein inportanteak diren aintzat hartuta, ikastetxeetako liburutegiei ematen al diegu duten garrantzia? Ba al dakigu zer dugun bertako apaletan eta zer gomendatu ikasle bati eta besteari? Zehazki, genero ikuspegitik aztertu ditu eskolako liburutegiak Parean elkarteak: ipuinetan erreproduzitzen diren joera eta estereotipo batzuk espero zituzten, beste hainbat datuk txarrerako harritu ditu, eta hirugarren ondorio bat atera dute: liburutegiak ez ditugu behar bezain ongi zainduta.

 MIKEL GARCIA IDIAKEZ SHU OTERO

Haur eta Lehen Hezkuntzako (2-12 urte inguruko ikasleak) Irungo Eguzkitza ikastetxea aukeratu dute ikerketa egiteko. 21 ikasgelako eskola publiko honetan, liburutegiak dituen 4.000 liburuetatik 973 aztertu dituzte, genero-ikuspegia abiapuntu hartuta. Ikerketaz gain, ipuinen gomendio sorta ere osatu du Parean elkarteak, irudimena eta jakin-mina pizten duten hezkuntzarako altxor preziatua baitira ipuinak. Elkarrearen ustez, ateratako ondorioak badira beste eskoletan aurki daitezkeen errealitatearen ispilu, baina oharra ere egin dute: “Hezkidetza plan indartsua du Eguzkitzak, ez da edozer gauza sartzen liburutegian, eta horregatik susmoa dugu hainbat ikastetxetan panorama ziurrenik okerragoa dela”.

Aztertutako ipuinen idazleak gizonak dira nagusiki, mutil protagonistak gehiago dira neskak baino, istorioek sarri estereotipo sexistak erreproduzitzen dituzte... Aurreikusten zuten halako ondorioerik ikerketaren egileek, eta hala ere, datu batzuek harritu egin dituztela aitortu digu Oihana Llorente Arretxea Pareaneko kideak: esaterako, emakumeak lan munduan nola irudikatzen

(ez) diren ikusteak. Aztertutako ipuinen %13an baino ez dira ageri emakumeak zaintzan ez den bestelako rol batean, eta lan egiten agertu direnean, gehientzuenetan irakasle edo dendari lanetan

---

*Neskak protagonista
diren ipuin askotan, talde
gisa dira protagonista.
Geronimo da Geronimo
Stilton bildumako
protagonista, baina Tea
Stilton bilduman, Tearen
kluba da protagonista*

---

baino ez. Alegia, emakumeak ez dira lan-gile gisa islatzen eta agertzen direnean, oso profesio feminizatuetan ari dira. “Ez dira ikusten emakume abokatu edo

alkateak –kexu da Llorente–. Askotan diogu neskak astronauta izan daitezkeela eta halako erreferenteak jarri behar direla mahai gainean, baina oso urrun gaude horretatik; pentsa, gure alabek ez dute ikusten emakumeak lan munduan gaudenik ere!”.

Eta zein roletan ikusten ditugu emakumeak? Bada, zaintzaile. Zaintzak gutxitan du protagonismoa ipuinetan, baina agertzen delarik, emakumeen ardua da –ipuinen %95ean emakumeak dira zaintza lanetan ari direnak–. “Asko eta asko dira ipuinetan ama edo amona paperean soil-soilik ikusten ditugun emakumeak”.

EMAKUME LANGILEAK EZ, SORGINAK BAI

Lan munduan apenas, baina hori bai, asko dira sorgin paperean irudikatzen diren emakumeak, hain juxtu aurreiritzi jakin batzuk islatzeko: “Itsusi eta zatar izateaz gainera, gaizkiaren eredu izan ohi dira –dio ikerketak–. Sorgina etiketa erabili izan da feminitatearen arauekin apurtzen duten emakumeak estigmatizatzeko, eta tamalez, haur eta gazte literaturan ikusten dugu oraindik

2-12 urteko haurrei zuzendutako 973 liburu aztertu dituzte, eskolako liburutegietako ipuin eta liburuetan genero ikuspegia zein den ikusteko. Irudian, ateratako datuetako batzuk.

ere indarrean dagoen estigma dela". Sorginei buruzko ipuinek duten tiradizoza aprobetxatu beharko litzatekeela uste dute Pareaneko kideek, sorginen inguruko bestelako irudi bat eskaintzeko.

PROTAGONISMO PARTEKATUAK, EREDU ESTEREOTIPATUAK ETA MAITASUN ERROMANTIKOA

Ondorio ugari utzi du ikerketak. Ipuineko protagonisten inguruan, adibidez, adierazgarriak dira emaitzak:

gehienetan mutila edo gizona da protagonista (ipuinaren %62an), eta protagonismoa bikote batek edo taldeak partekatzen duenean ere, inizatiba daramatenak eta ekintzaileagoak direnak mutilak izan ohi dira. Eta datu oso esanguratsua: neskek protagonista diren ipuin askotan, talde gisa dira protagonista, alegia taldean partekatzen dute protagonismoa, mutil protagonis- tekin gertatzen ez dena. Adibiderako, Geronimo da Geronimo Stilton bilduma ezaguneko protagonista, baina Tea

Stilton bilduman, Tearen kluba da protagonista, talde osoa.

Arlo ezberdinetan gizakiek egin duten ekarpen historiko eta soziala biltzen duten liburu didaktikoetan ere, askoz urriagoa da emakumeen presentzia. Haurrak historiara hurbiltzeko *Gabai* komiki-bilduman adibidez, gizonen protagonismoa da nagusi, eta *Vascos con Historia* bildumako hamai- ka aleetan, bakarrak jasotzen du emakume baten historia: Maria de Maeztu- rena.

Azterturiko ipuinen bi herenak gizonek idatziak dira eta pertsonaiek maiz estereotipoak islatzen dituzte –“neskato txukun, garbi, antolatua; mutil alproja, desordenatu, zikinak”–, baita ilustrazioetan ere –“koloreetatik hasi eta janzeraraino”–.

Maitasun erromantikoak atal berezia merezi duela dio ikerketak: neskatoei zuzenduta egon ohi diren istorio hauek maitasunaren irudi idealizatuan eta printzesa salbatuko duen printzearen klixean sakontzen dute, etorkizunean “harreman sano eta orekatuak izatea oztopatuz”. Azken finean, bikote harreman toxikoak normalizatzeari eta indarkeria matxistari mesede egiten diote halako kontakizunek.

LIBURU INSTRUMENTALAK NAHI DITUGU ALA LITERATURA?

Liburuetan, familia tradizionala da jauna eta jabe (liburuen %95etan), eta bestelako familia ereduak agertzen badira, gaia espresuki jorratzen duten liburuak dira (*Mila bi etxeetan bizi da*). Berdin zuri mendebaldarra ez den arraza eta kultura duten pertsonaiekin: aniztasuna lantzeko liburuetan baino ez dute lekua. Gai zehatzak lantzea helburu duten ipuinak ugaritu direla kontatu digu Oihana Llorentek, eta aurrerapausoa dela, garrantzitsua baita ikasgelan gaia landu nahi denerako tresna hauek eskura izatea, “baina aldi berean, literaturaren ikuspegitik maiz ez dira bereziki erakaragarriak, eta horregatik halako ipuinez gain, gai horiek transbertsalago jasotzen

“ ”

Gai zehatzak lantzea helburu duten ipuinak interesgarriak dira, baina literaturaren ikuspegitik maiz ez dira bereziki erakaragarriak, eta gai horiek transbertsalago jasotzen dituzten ipuinak ere inportanteak dira

Oihana Llorente

dituzten ipuinak ere inportanteak dira”. Aberastasun hori guztia ezagutu eta ongi katalogatzean dago giltza: “Familia eredu antizak landu nahi badituzu, ez jo bakarrik ipuin instrumentalera, *Ametsek bi ama ditu* horretara, aholkatu baita ere istorioak zerikusirik ez duen arren gaiak nolabaiteko presentzia duen ipuina (bi ama dituen familia agertzen delako momenturen batean, adibidez)”.

NOR ARDURATZEN DA LIBURUTEGIAZ?

Aipaturiko aberastasun hori guztia ongi ordenatu eta katalogatzeko, apaletan duguna gaurkotu eta interesgarri de-

ritzoguna liburutegira ekartzeko, aukeratu eta aholkatzen jakiteko... merezi duen garrantzia eman behar zaio liburutegiari, baina ez ditugula behar bezainbeste zaintzen ondorioztatu du Parean elkarteak. “Hezkuntza Saila bera da liburutegien aldeko apusturik egiten ez duena: lehen, eskola guztietan zegoen liburutegi arduraduna eta leku batzuetan jardunaldi osoko lanaldia izaten zen, baina hori poliki-poliki desagertzen joan da. Kasu honetan, Eguzkitzan, liburutegi arduraduna jangelako arduraduna ere bada, beraz atara kontuak zenbat denbora eskaini diezaiokeen liburutegiari”, dio Llorentek. Horrez gain, nabarmendu du liburutegia txukun mantentzeko ikas-komunitate osoaren inplikazioa behar dela.

Gaiak berak guraso eta hezitzaileen inplikazioa eskatzen du, beraien rola ezinbestekoa baita ikasleek irakurririko duten horretan –bai aukeraketan, baina baita aukeraturakoak zein ikuspegi ematen dituen eztabaidatzeko orduan ere–. Ikerketako galderei erantzunez, irakasleek diote liburuak hautatzeko irizpide nagusia, portzentaje oso handi batean, ikasleen interesa dela (gaiaren, curriculumaren eta abarren gainetik), eta liburuak hautatzerakoan irakasle gehienek ez dute protagonistaren generoa aintzat hartzen.

Hezitzaileen formazioan indarra egin behar dela azpimarratu du Llorentek: “Iaz bukatu genuen ikerketa, eta aurren, ateratako ondorioekin, formakuntza bideratu digu Irungo eskola publiko

“Lehen, eskola guztietan zegoen liburutegi arduraduna eta leku batzuetan jardunaldi osoko lanaldia izaten zen, baina hori poliki-poliki desagertzen joan da”, kontatu digu Oihana Llorentek.

guztietako irakasleekin. Sarritan esaten da betaurreko moreak jantzi behar ditugula, baina horretarako formazioa behar da, eta horregatik, ikerketatik ateratako ondorioei tiraka hainbat irizpide eman dizkiegu irakasleei, ipuinak aukeratzean kontuan izan ditzaten. Gure maleta bete liburu ibili gara ikastetxez ikastetxe; aurrena, eskolan dituzten liburuak aztertzen ditugu ikuspegi kritiko batetik eta gero gure maletako ipuin eta liburuak erakusten dizkiegu”.

MOMO, TXIMELETA-BELARRIAK, DANIELA PIRATA, TANGO

Maleta horretan zer duten irudika deza-kegu, Katakarak liburu-denda eta editorialaren laguntzaz osatu duten ipuin bildumari erreparatzen badiogu. Asko dira Parean elkartean gida ederrean aholkatu dituzten ipuinak: *Munstro arrosa*, *Nik ere nahiko nuke mango bat*, *Artu-*

“ ”

Sarritan diogu neskak astronauta izan daitezkeela, halako erreferenteak jarri behar direla mahai gainean, baina oso urrun gaude; pentsa, gure alabek ez dute ikusten emakumeak lan munduan gaudenik ere!

Oihana Llorente

ro eta Klementina, Tximeleta-belarriak, Munduko karramarrorik ertainena, Printzesek ere puzker egiten dute, Gerrak ez du etenik, Hankaz gora du amak mundua, Daniela pirata, Leotolde, Pippi itsasorako asmotan, Momo, Gu gara marimatrakak, Marie Curie, Martin...

Bat aukeratzeko esan diogu Llorenteri eta *Tango* aipatu digu, umerik izan ezin duten eta umea nahi duten bi pinguinoren istorio zoragarria, New Yorkeko zooan benetan gertatua.

Eta azken ohar bat ere egin digu: hizkuntza askotan daude lan polit askoak; ikerketak izan nahi du baita ere aldarrikapen bat euskarara itzultzeko inguruan dugun on hori guztia. “Nire alabak, adibidez, oso gustura irakurtzen du gaztelaniaz *Good Night Stories for Rebel Girls* bilduma, emakume esanguratsuen biografiak modu bikainean kontatzen dituena”. ●

endanea
MÁS QUE UN GARDEN

943 64 17 10
www.endanea.com

Lurrak ematen duena

Gozatu baratzeak ematen dituen produktuez eta presta zaitez barazki berriak landatzeko.

[Online denda](#)

